

Het volume van de industriële produktie lag in augustus, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, nagenoeg op hetzelfde niveau als in juli. De bedrijvigheid in de nijverheid (excl. bouwnijverheid) lag iets onder het niveau van juli. In de eerste acht maanden van dit jaar groeide het produktievolume in de industrie met 0,5% ten opzichte van dezelfde periode in 1986. Volgens de resultaten van de conjunctuurttest over augustus zijn in de industrie de orderontvangsten ten opzichte van de vorige maand teruggelopen. Vooral in de investeringsgoederenindustrie werden minder orders uit het buitenland ontvangen. In augustus was het volume van zowel de invoer als de uitvoer van goederen 5% groter dan in de overeenkomstige maand van 1986. De voorlopige cijfers van de binnenlandse consumptie over augustus, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, lagen nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige maand van 1986. In juli werd een toename van 4% gemeten. Op de vijf vragen waarop de indicator van het consumentenvertrouwen gebaseerd is, werd in september 1% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. In de vier voorafgaande maanden was dit saldo steeds negatief. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden augustus en midden september met 0,3% gestegen. Vergelijken met de overeenkomstige periode van vorig jaar bedroeg de toename 0,2%. De invoerprijzen (unit value) zijn in augustus licht gestegen ten opzichte van augustus 1986. De uitvoerprijzen (unit value) daalden met 4%. In september werden 10% minder faillissementen uitgesproken dan in dezelfde maand van 1986. De rente steeg in september en in de eerste twee weken van oktober verder.

Dit blijkt uit gegevens die medio oktober beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de afzet- en verbruiksprijzen in de industrie en de in- en uitvoerprijzen (unit value)

Produktie

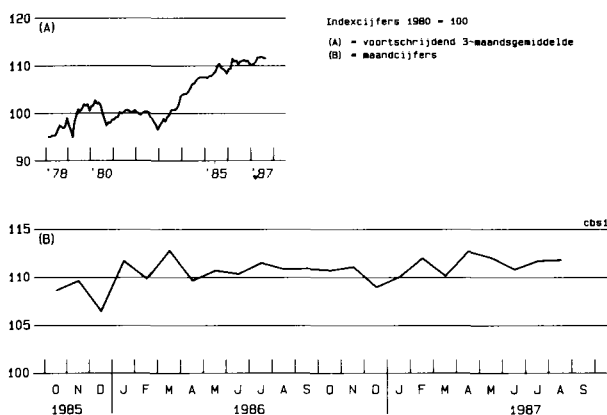
Het volume van de industriële produktie lag in augustus, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, nagenoeg op hetzelfde niveau als in juli. Vooral als gevolg van het licht gedaalde produktievolume in de delfstoffenwinning lag de bedrijvigheid in de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) in augustus iets onder het niveau van juli.

In augustus was het volume van de industriële produktie 1% kleiner dan in dezelfde maand van 1986. In juli werd een stijging van 3% gemeten. De verschuivingen in het vakantiepatroon in de zomermaanden bemoeilijken de interpretatie van deze mutaties. De maanden juli en augustus te zamen tonen een groei van de gemiddelde dagproduktie van 1% ten opzichte van de overeenkomstige periode van 1986.

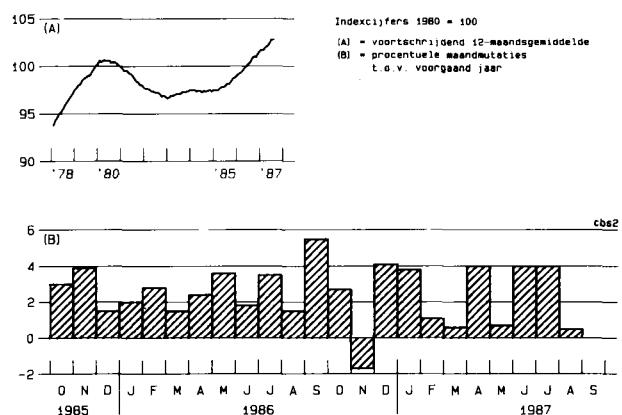
In de eerste acht maanden van dit jaar groeide het produk-

tievolume in de industrie met 0,5% ten opzichte van dezelfde periode in 1986. In 1986 als geheel nam de produktie nog met 2% toe (t.o.v. 1985). Binnen de industriële bedrijfstakken deden zich in de eerste acht maanden van dit jaar uiteenlopende ontwikkelingen voor. De chemische industrie kende het hoogste groei cijfer (9% ten opzichte van dezelfde periode in 1986). Het produktievolume in de rubber- en kunststofverwerkende industrie, de papier- en grafische industrie en de hout- en bouwmaterialenindustrie groeide eveneens. In de eerste acht maanden stagneerde de produktiegroei in de voedingsmiddelenindustrie terwijl het produktievolume in de textiel-, kleding- en lederindustrie afnam. Ook de metaalindustrie vertoonde een negatieve ontwikkeling. Binnen de metaal deed zich echter bij de basismetallindustrie een positieve ontwikkeling voor.

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Binnenlandse consumptie (volume)

Volgens de resultaten van de conjunctuurttest over augustus zijn in de industrie de orderontvangsten ten opzichte van de vorige maand teruggelopen. Vooral in de investeringsgoederenindustrie werden minder orders uit het buitenland ontvangen. De index van de orderpositie (1984=100) liep terug van 104 naar 103; in augustus 1986 stond de index nog 5 punten hoger. De ondernemers beoordeelden de teruggelopen orderontvangst, mede gelet op de tijd van het jaar, als een tegenvaller.

In augustus werd met de bouw van ruim 5 900 woningen begonnen, dit is 13% minder dan in augustus 1986. In de eerste acht maanden van 1987 lag het aantal woningen 7% lager dan in dezelfde periode van 1986; in aantallen is dit ruim 4 300 woningen.

Buitenlandse handel

In augustus was het volume van zowel de invoer als de uitvoer van goederen 5% groter dan in de overeenkomstige maand van 1986. Aan de invoerkant viel opnieuw de groei van consumptiegoederen op (14%). Het is voor de vierde achtereenvolgende maand dat dit groeicijfer boven de 10% ligt. De invoer van grondstoffen en halffabrikaten, veruit de grootste invoercategorie, steeg met 4%. Dit cijfer komt nagenoeg overeen met de procentuele jaarmutatatie van het meest recente voortschrijdend 12-maandsgemiddelde van deze categorie. De import van investeringsgoederen nam slechts in geringe mate toe (1%).

De volumegroei van de uitvoer van goederen in augustus (5%) lag iets boven de procentuele jaarmutatatie van het meest recente voortschrijdend 12-maandsgemiddelde (4%). De uitvoer van de onbewerkte agrarische produkten groeide sterk (14%); en leverde zo opnieuw een forse bijdrage aan de totale groei. Het exportvolume van fabrikaten was in augustus 4% groter dan in de overeenkomstige maand van 1986. Met name steeg de uitvoer van voedings- en genotmiddelen (20%) en van chemische produkten (8%). De uitvoer van delfstoffen, die in het tweede kwartaal van dit jaar een sterk negatieve ontwikkeling te zien gaf, nam in volume met 1% toe.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was in juli 4% groter dan in dezelfde maand van 1986. Het is voor de tweede achtereenvolgende maand dat een dergelijk hoog groeicijfer wordt bereikt. Gemiddeld over het tweede kwartaal nam de consumptie met 2,5% toe. De sterkste stijging in juli werd opnieuw gemeten bij de duurzame goederen (8%). De aankopen van nieuwe personenauto's namen minder toe dan het gemiddelde van deze categorie. De consumptie van voedings- en genotmiddelen nam in volume met 7% toe. Dit is het grootste maand-acces in de laatste zes jaar. Hierbij moet worden aangetekend dat een verschuiving in het koopdagenpatroon – juli 1987 had een vrijdag meer en een dinsdag minder dan juli 1986 – het groeicijfer positief heeft beïnvloed. Het consumptievolume van de overige goederen en diensten nam veel minder toe (1%). Binnen deze groep gaven de horeca-uitgaven zelfs een daling te zien.

De zojuist beschikbaar gekomen voorlopige cijfers over

augustus duiden op geringe groei. De binnenlandse consumptie lag in augustus nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige maand van 1986. Het consumptievolume van voedings- en genotmiddelen daalde met 5%. Het koopdagenpatroon had hier juist een negatieve invloed op de ontwikkeling. De consumptie van duurzame goederen en van de overige goederen en diensten stegen beide met 1%.

Op de vijf vragen waarop de indicator van het consumentenvertrouwen is gebaseerd werd in september 1% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. In de vier voorafgaande maanden was dit saldo steeds negatief. Het is opvallend dat vooral de na de derde dinsdag in september geënquêteerden tot het positieve saldo hebben bijgedragen.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden augustus en midden september met 0,3% gestegen. Vergeleken met dezelfde periode van vorig jaar bedroeg de toename 0,2%.

De invoerprijzen (unit value) zijn in augustus licht gestegen ten opzichte van augustus 1986. De uitvoerprijzen daalden bij deze wijze van vergelijken met 4%. Als gevolg hiervan verslechterde de ruilvoet met 4%. Dit percentage was dit jaar in maart het geringst (-7%).

De afzetprijzen van de landbouw lagen in het tweede kwartaal 2% onder die van dezelfde periode van 1986. In het eerste kwartaal werd nog een daling van 5% gemeten.

Faillissementen

In september werden 357 faillissementen uitgesproken, 10% minder dan in september 1986. Vanaf januari 1983 is het aantal faillissementen vrijwel voortdurend gedaald. In de eerste drie kwartalen van dit jaar bedroeg het totaal aantal uitgesproken faillissementen 2 876, dit is 14% minder dan in het overeenkomstige tijdvak van 1986.

Geld en krediet

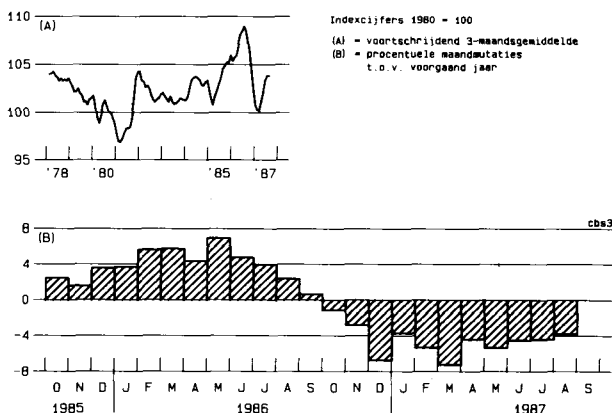
De daggeldmarktrente, die vanaf maart een dalende tendens liet zien, is in september gestegen tot een maandgemiddelde van 4,9%. In de eerste weken van oktober is de daggeldrente verder opgelopen. Het rendement op staatsobligaties, indicator voor de ontwikkeling van de rente op lange termijn, steeg in september verder. Nadat in mei de laagste stand werd gemeten (6,1%) liep de rente vrij snel op naar 6,7% in september. De stijgende tendens zette in de eerste twee weken van oktober verder door tot boven de 7%.

De cijfers in dit Conjunctuurbericht zijn nog niet aangepast aan de Nationale rekeningen 1986.

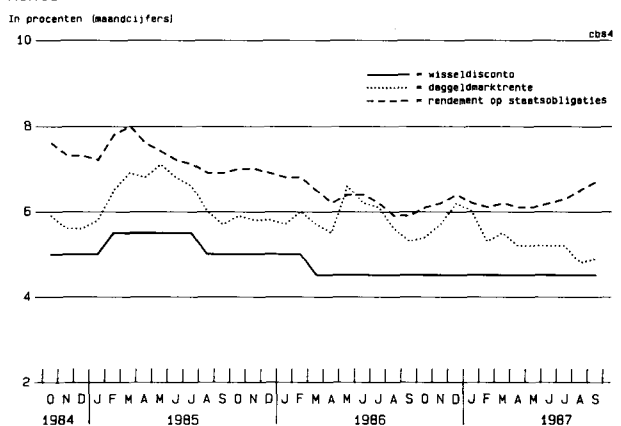
Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.

Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Ruilvoet (unit value)

Rente

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1980/84 gemidd.	1985	1986	1986		1987		1987			Trend ²⁾	
				3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	juni	juli	aug.		sept.
VOLUME-GEVEGENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	0	3	1	4	0	2	0	1	2	-1	I	
Delfstoffenwinning	-4	9	-4	16	-6	8	-6	2	-1	-1	I	
Industrie	2	2	2	2	2	-1	1	0	3	-1	I	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2	2	4	4	-1	2	0	1		I	
Textiel-, kleding- en lederindustrie	-3	3	-1	0	-1	-4	1	1			I	
Papier- en grafische industrie	0	3	3	1	1	-1	4	3	7		I	
Chemische industrie	7	2	0	-1	5	6	13	15	6		I++	
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	3	7	9	10	3					I++	
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-5	1	6	8	4	2	4	2			I+	
Basismetalenindustrie	2	-3	-2	-7	-2	-4	5				I	
Elektrotechnische industrie	4	5	2	0	5	2	-2	-2	1	0	I	
Rest metaal- en overige industrie	0	3	1	1	-5	-5					-I	
Openbare nutsbedrijven	2	1	4	9	5	7	1	3			I+	
Bouwnijverheid: begonnen woningen	0	-10	15	-16	34	-3	-8	10	-6	-13	I+	
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	1	7	4	2	7	7	2	4	7	5	I++	
Grondstoffen en halffabrikaten	1	4	3	2	3	8	1	1	8	4	I+	
Consumptiegoederen	-1	4	9	10	12	11	8	11	13	14	I++	
Investeringsgoederen	4	13	13	12	33	6	2	7	-3	1	I++	
Algemene goederen	-2	22	-9	-17	-14	-6	0	7	8	9	-I	
Uitvoer, totaal	3	5	4	5	5	4	2	7	1	5	I+	
Onbewerkte agrarische producten	5	6	5	6	9	6	4	5	7	14	I++	
Delfstoffen	-8	9	-15	9	-17	4	-18	-15	-11	1	-I	
Fabrikaten	4	4	5	4	7	5	2	8	1	4	I+	
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	-1	2	2	3	2	2	3	4	4	0	I+	
Voedings- en genotmiddelen	0	1	2	3	1	2	3	4	7	-5	I+	
Duurzame consumptiegoederen	-3	3	5	7	4	3	5	7	8	1	I+	
Textiel, kleding, schoeisel e.d.	-4	2	3	6	0						I+	
Huish. artikelen en woninginrichting	-4	1	5	6	6						I++	
Transportmiddelen	0	8	10	13	7						I++	
Rest duurzame consumptiegoederen	-5	2	6	7	8						I++	
Overige goederen en diensten	0	1	2	2	1	2	2	3	1	1	I	
Huur, verwarming, verlichting en water	1	4	3	5	1						I+	
Rest overige goederen en diensten	0	0	1	1	1						I	
<i>Investeringen in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	-2	4	8	8	11	11					I++	
Bedrijven	-2	5	10	10	13	12					I++	
Nijverheid	-1	14	12	15	13						I++	
Exploitatie van woningen	-3	-4	5	6	6						I++	
Overige bedrijven	-2	7	11	9	21						I++	
Overheid	-2	-4	-2	-2	-2	2					-I	
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Produkt	-0,5	1,5	1,5	2,5	1,5	2,5					I+	
Bruto Nationaal Produkt	0,5	2,0	1,0	2,5	2,0	3,0					I+	
Bruto Nationaal Inkomen	0,5	2,5	2,5	4,0	0,0	-1,0					I	
PRIJZEN												
Producentenprijzen landbouw, tot. afzet	4	-2	-7	-6	-9	-5	-2	-5			-I	
Producentenprijzen industrie, tot. afzet	4,9	1,0	-12,0	-13,8	-12,3	-7,1	-2,5	-0,9	1,2	0,8	-I	
Producentenprijzen industrie, verbruik	6,5	0,3	-21,7	-24,2	-21,5	-13,1	-4,2	-2,2	0,8	0,8	-I	
Ruilver, unit value (goederen)	1	1	2	2	-4	-5	-5	-5	-4	-4	-I	
Invoerprijzen, unit value	6	1	-17	-20	-17	-13	-6	-5	-3	0	-I	
Uitvoerprijzen, unit value	7	2	-16	-18	-20	-18	-11	-10	-7	-4	-I	
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	4,7	2,3	0,2	-0,6	-0,2	-1,2	-1,0	-0,8	0,1	0,2	0,2	
Regelingslonen particulier bedrijf	3,7	1,3	1,4	1,3	1,1	0,7	0,3	0,1	0,2	0,2	I	
Regelingslonen overheid	-0,6	-1,0	0,6	1,6	1,8	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	I	
Regelingslonen trendvolgers	1,4	-0,1	0,1	0,2	0,2	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	I	
Dollarkoers, contante notering	13	4	-26	-27	-22	-22	-20	-19	-14	-10	-11	-I
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		-4	9	7	4	8	-1	-4	-6	-5	1	
Beurswaarde-index, algemeen	18	26	15	18	13	6	9	9	19	18	12	I++
Uitgesproken faillissementen	5	-14	-17	-9	-11	-6	-23	-31	-3	-26	-10	-I
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		85	84	84	84	84	84					I
Orderpositie (1984=100)		105	108	108	105	103	102	102	104	103		-I
Beoordeling orderontvangsten ¹⁾ (in %)		-9	-13	-15	-16	-14	-16	-11	-13	-20		
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹⁾ (in %)		4	6	6	5	5	4	3	2	3		
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Werkzame personen in de industrie	-3	2	1	1	1	1	1					I
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	6	5	5	5	5	5	5	5	4	4		I+
Vertrakt consumptief krediet	-4	6	12	10	13	18	8	10				I++
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	8	6	6	6	4	3	3	5			I+
Geldhoeveelheid	6	7	8	9	8	7	7	7	7			I++
Secundaire liquiditeiten	11	10	4	4	4	0	-1	-2	2			I
Officieel wisseldisconto (in %)	6,9	5,3	4,6	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	-I
Daggeldmarktrente (in %)	8,1	6,3	5,8	5,7	5,7	5,6	5,2	5,2	5,2	4,8	4,9	-I
Rendement op staatsobligaties (in %)	9,6	7,3	6,3	6,0	6,2	6,1	6,1	6,2	6,3	6,5	6,7	-I

¹⁾ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1980/84 gemidd.	1985	1986	1986		1987		1987			Trend ²⁾	
				3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	juni	juli	aug.		sept.
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
	% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor											
Bondsrepubliek Duitsland	0	6	2	1	1	0	-1	-1	-3			I
België	0	2	2	2	-1	-2	4	0				I
Frankrijk	0	1	1	1	0	1	4	9				I
Verenigd Koninkrijk	1	5	1	3	2	2	3	3	4			I+
Italië	-1	1	3	2	4	1	4	0	2			I+
Verenigde Staten	3	2	1	1	1	2	3	4	4			I
Japan	4	4	0	-1	-1	1	1	3	4			I
Europese Gemeenschap	0	3	2	2	1	1	2	3				I
Buitenland (gewogen) ¹⁾	0	4	2	2	1	0	2	1				I
Nederland	0	3	1	4	0	2	0	1	2	-1		I
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	4,3	2,2	-0,3	-0,4	-1,0	-0,5	0,1	0,2	0,7	0,8	0,4	I
België	7,6	4,9	1,3	0,8	0,7	1,1	1,6	1,7	2,0	2,3	1,8	I
Frankrijk	10,5	5,8	2,5	2,1	2,1	3,2	3,4	3,3	3,4	3,5		I+
Verenigd Koninkrijk	7,5	6,1	3,4	2,6	3,4	3,9	4,2	4,2	4,4	4,4	4,1	I+
Italië	14,9	9,2	5,8	5,4	4,4	4,3	4,4	4,6	4,8	4,8	5,2	I+
Verenigde Staten	6,0	3,6	1,9	1,6	1,3	2,2	3,8	3,7	3,9	4,3		I+
Japan	2,9	2,2	0,6	0,3	-0,2	-0,9	0,2	0,3	0,1	0,4	0,7	I
Europese Gemeenschap	9,7	6,1	3,6	3,3	2,9	3,0	3,3	3,2	3,3	3,4		I+
Nederland	4,7	2,3	0,2	-0,6	-0,2	-1,2	-1,0	-0,8	0,1	0,2	0,2	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

1) Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1985.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Focus: Prijzen

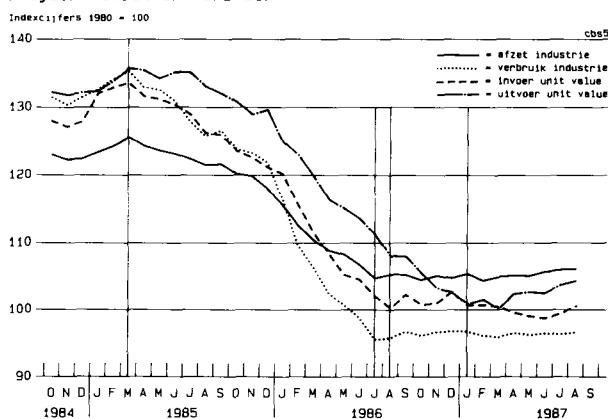
De prijsontwikkeling van afzet en verbruik in de industrie en van in- en uitvoer (unit value) tonen over een langere periode bezien een sterke samenhang. Dit blijkt bijvoorbeeld wanneer de ontwikkeling van deze reeksen vanaf 1980, het nu geldende basisjaar, bekeken wordt. In maart 1985 lagen alle vier prijsreeksen op het hoogste niveau. Ten opzichte van 1980 waren de afzetprijzen met 25% gestegen. De prijzen van de in- en uitvoer van goederen (unit value) en die van het verbruik van grondstoffen en halffabrikaten door de industrie waren met zo'n 35% toegenomen. Zestien maanden later (juli 1986) waren de afzet- en verbruiksprijzen gedaald tot het laagste niveau na 1980. Over deze periode daalden de industriële verbruiksprijzen duidelijk sneller dan de afzetprijzen van de industrie. Lag in maart 1985 de index van de verbruiksprijzen zo'n 8% boven die van de afzetprijzen, in juli 1986 overtrof het indexcijfer van de afzetprijzen dat van de verbruiksprijzen met 10%. Na juli 1986 stabiliseerden beide reeksen zich nagenoeg. Het kruisende prijsverloop is een van de belangrijkste oorzaken van het verschijnsel dat in 1986 in de industrie de groei van

de toegevoegde waarde in constante prijzen duidelijk achterblijft bij die in lopende prijzen.

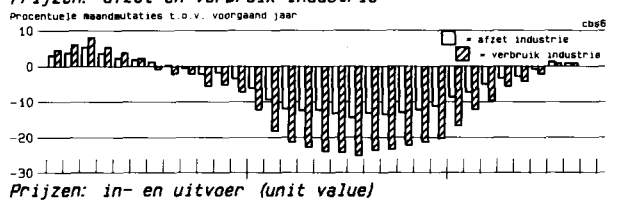
De invoerprijzen (unit value) waren in augustus vorig jaar – na een periode van zeventien maanden onafgebroken prijsdalingen – teruggevallen naar het gemiddelde prijsniveau van 1980. Na augustus 1986 stabiliseerden de invoerprijzen zich. Dit geldt bij een vergelijking met de voorgaande maand; wordt vergeleken met dezelfde maand van vorig jaar dan is tot en met juli 1987 de mutatie steeds negatief (zie grafiek 6). Het meest recente maandcijfer, dat van augustus, laat ten opzichte van augustus 1986 echter weer een lichte prijsstijging zien.

De periode van prijsdalingen heeft bij de uitvoerprijzen (unit value) het langst aangehouden. Vanaf maart 1985 tot aan maart 1987 zijn, bij vergelijking met de voorgaande maand, de exportprijzen vrijwel voortdurend gedaald. Sinds maart is sprake van lichte maar gestage prijsstijgingen, zij het dat de index van de uitvoerprijzen nog steeds onder het niveau van dezelfde maand van het vorig jaar ligt.

Prijzen: afzet en verbruik

Prijzen: afzet en verbruik industrie

Prijzen: in- en uitvoer (unit value)

